

Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

Suomalais-venäläinen
kulttuurifoorumi.
Hämeenlinna 2010.
Teemaseminaari: Kirjastoalan
yhteistyö Suomen ja Venäjän välillä

Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

Yleiset kirjastot

Perustietopaketti

Kirjastoverkosto

Lainsäädäntö

Rahoitus

Hallinto

Yleiset kirjastot

- Kunnalliset kirjastot kuuluvat Kirjastolain ja –asetuksen (1998) piiriin.
- Kuntien tehtävänä on järjestää kirjastolain mukaiset kirjasto- ja tietopalvelut. Palvelut voidaan järjestää osittain tai kokonaan myös yhteistyössä muiden kuntien kanssa.
- Rahoitus on kuntavetoinen. Kunnat saavat kirjastopalvelujen järjestämiseksi lakisääteistä valtionosuutta.

Yleiset kirjastot 2009

Tilastotietokanta: <http://tilastot.kirjastot.fi>

- Kirjastoja yhteensä 863, joista pääkirjastoja 319
- Kirjastoautoja: 155
- Kokoelma: 40 milj., josta kirja-aineistoa 90 %
- Uuden aineiston hankinta yhteensä 2,11 milj. kpl
- Henkilötyövuosia (kirjaston palkkaamat): 4 198
- Fyysiset käynnit 54 milj. Käynnit/asukas: 10,3
- Tilastoidut verkkokäynnit 52 milj.
- Lainausta yhteensä 98,8 milj. Lainausta/asukas: 18,7

Kirjastolaki - tehtävät

- Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.
- Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Yleisten kirjastojen rahoitus 2009

- Käyttökustannukset yhteensä 290 M€, 54,55 euroa/asukas
- Valtionosuudet kirjastojen toimintakuluihin 119,6 M€
- Harkinnanvaraiset valtionavustukset kirjastoille 4,5 M€, mm. keskitettyjen palvelujen rahoitus
- Välilliset: kirjastoalan järjestöt, ostotuki, kirjailija-apurahat
- Vuodesta 2007 alkaen lainauskorvaukset EU-maiden kirjailijoille. Rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön budjetista

Valtionavustukset rakentamiseen 2009

- Kirjastot voivat saada 25-50 % valtionavustusta kirjastojen rakennushankkeisiin ja kirjastoautohankintoihin.
- Vuonna 2009 myönnettiin 4,5 M€ rahoitusvaltuudet uusiin hankkeisiin ja maksettiin 5,4 M€ toteutuneiden hankkeiden valtionosuuksia.
- Lähes kaikki pääkirjastot on rakennettu valtion avustuksella.

Kirjastopalvelujen maksuttomuus

- ” Kirjaston omien kokoelmien käyttö kirjastossa ja niiden lainaus on maksutonta.”
- Maakuntakirjastojen ja yleisten kirjastojen keskuskirjaston yleisille kirjastoille antamat kaukolainat ovat maksuttomia.
- Muista kirjaston suoritteista voidaan periä enintään suoritteen omakustannusarvoa vastaava maksu.
(Kirjastolaki 1998, 5 §)

Kirjasto- ja tietopalveluverkko

- Yleinen kirjasto toimii yhteistyössä muiden yleisten kirjastojen sekä tieteellisten ja oppilaitoskirjastojen kanssa osana kansallista ja kansainvälistä kirjasto- ja tietopalveluverkkoa.
- Yleisten kirjastojen keskuskirjasto ja maakuntakirjastoina toimivat kirjastot täydentävät muiden yleisten kirjastojen palveluja.
(Kirjastolaki 1998, 4 §)

Yleisten kirjastojen keskuskirjaston tehtävät

(Helsingin kaupunginkirjasto – toiminta-alue koko maa)

- ”toimia yleisten kirjastojen valtakunnallisena kaukopalvelukeskuksena;
- edistää yleisten kirjastojen sekä yleisten ja tieteellisten kirjastojen yhteistoimintaa;
- kehittää kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisessä tarpeellisia yhteisiä työmenetelmiä ja apuvälineitä.”
(Kirjastoasetus 1998)

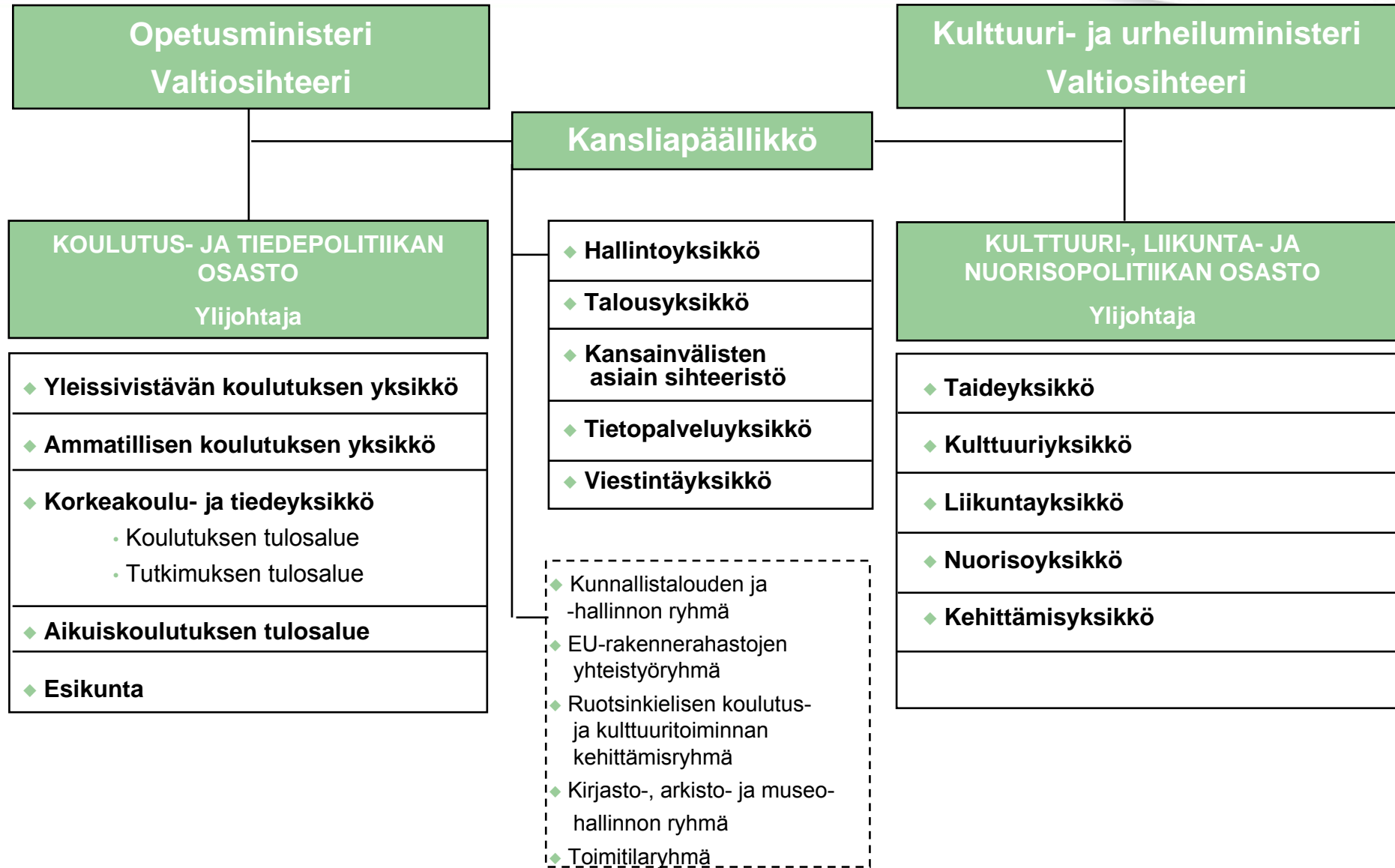
Maakuntakirjaston (19) tehtävät (joka maakunnassa on maakuntakirjasto)

- ”tukea alueensa yleisten kirjastojen tieto- ja kaukopalvelua;
- kehittää toiminta-aluetta koskevaa tietopalvelua;
- perehdyttää toiminta-alueen kirjastojen henkilöstöä kirjastotyön uusiin toimintamuotoihin ja kehittämishankkeisiin.”

(Kirjastoasetus 1998)

Yleisten kirjastojen valtionhallinto

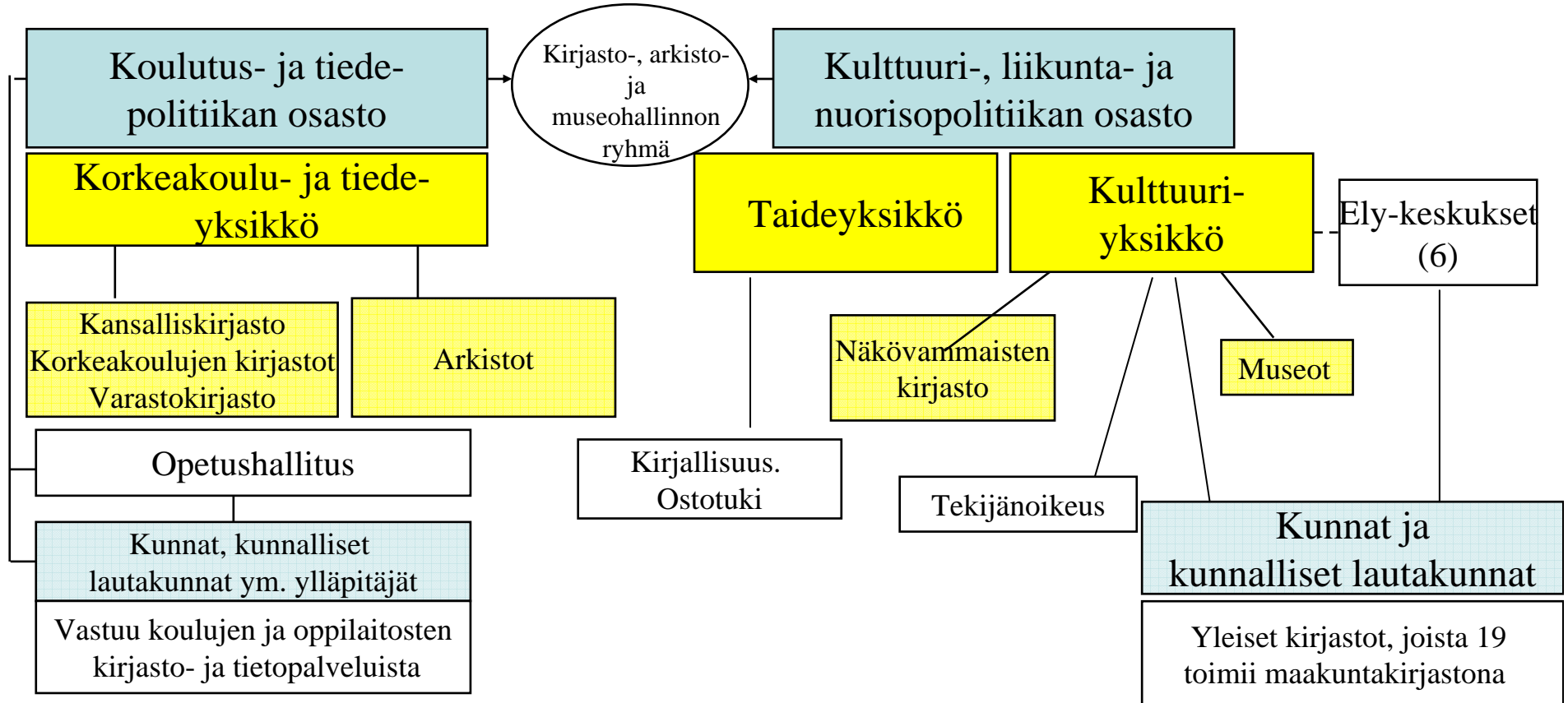
- ” Kirjasto- ja tietopalvelujen valtion hallintoviranomaisena toimii opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Valtion alueellisena hallintoviranomaisena toimii elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (6).”
(Kirjastolaki, 7 §)

Opetusministeri

Kulttuuri- ja urheiluministeri

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuriyksikkö

- kansalliset kirjastopoliittiset linjaukset ja strategiat
- valtion kirjastobudjetin laadinta, kirjastolainsäädännön valmistelu, ohjeistukset, suositukset
- kansalliset ja kansainväliset viralliset yhteydet eri toimijoiden kanssa; asiantuntijuus (presidentti, eduskunta, ministeriöt, EU, media jne.)
- myöntää avustuksia
- arvioi kirjastopalveluja kansallisella tasolla
- yhteistyö sidosryhmien, kirjastoalan koulutuksen ja oppilaitosten kanssa
- vastaa yleisten kirjastojen tilastotietokannasta

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (6) tehtävät

- "yhteistyössä opetusministeriön kanssa seuraa ja edistää väestön tarvitsemia kirjasto- ja tietopalveluja sekä arvioi niiden saatavuutta ja laatua;
  - edistää kirjasto- ja tietopalvelualan alueellisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä kehittämishankkeita; sekä
  - suorittaa opetus- ja kulttuuriministeriön antamat muut tehtävät."
- (Kirjastoasetus 1998)

Varastokirjasto

- Oma lainsäädäntö. Valtion kirjasto
- Palvelee sekä yleisiä että tieteellisiä kirjastoja.
- Ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä lainaa sitä tarvitsijoille.
- Osallistuu kaukopalvelutoiminnan kehittämiseen ja kirjastojen yhteistoiminnan tehostamiseen.
- Ei avoin yksityishenkilöille
- Palvelut, myös postituskulut, ovat asiakkaalle maksuttomia

Näkövammaisten kirjasto

- Oma lainsäädäntö. Valtion kirjasto
- Tuottaa ja lainaa piste-, ääni-, digitaalisia ja muita erikoisvalmisteita yksityisille, kirjastoille ja muille laitoksille sekä tuottaa oppi- ja kurssiaineistoa kaikille kouluasteille.
- Toimii alansa asiantuntijalaitoksena.

Kansalliskirjasto

- "Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto. Kansalliskirjasto vastaa toimialallaan kansallisen kulttuuriperinnön tallettamisesta, ylläpidosta ja saatavuudesta.
- Kansalliskirjaston tehtävänä on kehittää ja tarjota kansallisia palveluja yliopistojen kirjastoille, yleisille kirjastoille, ammattikorkeakoulukirjastoille ja erikoiskirjastoille sekä edistää kirjastoalan kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Kansalliskirjaston tehtävistä säädetään muutoin kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007)."
(Yliopistolaki 558/2009)

Kansalliskirjasto

- Yliopiston hallinnoima ja rahoittama. Saa opetus- ja kulttuuriministeriöltä harkinnanvaraista valtiontukea sopimuksen mukaan.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö ostaa yleisten kirjastojen käyttöön seuraavia palveluita: tietokannat, e-aineistot.
- Yhteisluettelo -hanke käynnistetty

Yliopistokirjastot

Tiedot perustuvat Tieteellisten kirjastojen tilastotietokantaan vuodelta 2009:

<https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/index.jsp>

- 22 yliopistokirjastoa, 60 hallinnollista yksikköä, 162 toimipistettä
- Ei kansallista lakia (poikkeus: Kansalliskirjasto)
- Isäntäorganisaatioilla itsenäinen päätäntävalta kirjastojen hallintaan ja rahoitukseen

Ammattikorkeakoulukirjastot

Tiedot perustuvat Tieteellisten kirjastojen tilastotietokantaan vuodelta 2009:
<https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/index.jsp>

- 27 ammattikorkeakoulukirjastoa, toimipisteitä 161
- Ei lainsäädäntöä. Isäntäorganisaatio päättää.
- Palvelevat ensisijaisesti omien korkeakoulujensa ja oppilaitosten opiskelijoita ja opettajia sekä alueen työ- ja elinkeinoelämää.

Erikoiskirjastot, hallintolaitosten ja yritysten kirjastot

Osa tilastoitu: <https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/index.jsp>

- Isäntäorganisaatio hallinnoi ja rahoittaa kirjastoja.
- Organisaatiot päättävät itsenäisesti kirjaston toiminnoista ja rahoituksesta.

Koulu- ja oppilaitoskirjastoista

- Peruskoulujen ja 2. asteen oppilaitosten (lukiot ja ammatillinen koulutus) kirjastoja melko vähän
- Opiskelijat hyödyntävät pääsääntöisesti yleisiä kirjastoja.
- Hyödyllisempää kehittää ja resursoida yleisiä kirjastoja, jotka palvelevat myös kouluja ja oppilaitoksia, kuin rakentaa uusia koulukirjastoja.

Министерство образования,
Публичные библиотеки:

[http://www.minedu.fi/minedu/culture/
public_libraries.html](http://www.minedu.fi/minedu/culture/public_libraries.html)

Публичные библиотеки Финляндии:

<http://www.publiclibraries.fi>

Статистика по публичным
библиотекам Финляндии:

<http://tilastot.kirjastot.fi>

**Спасибо за
внимание!**